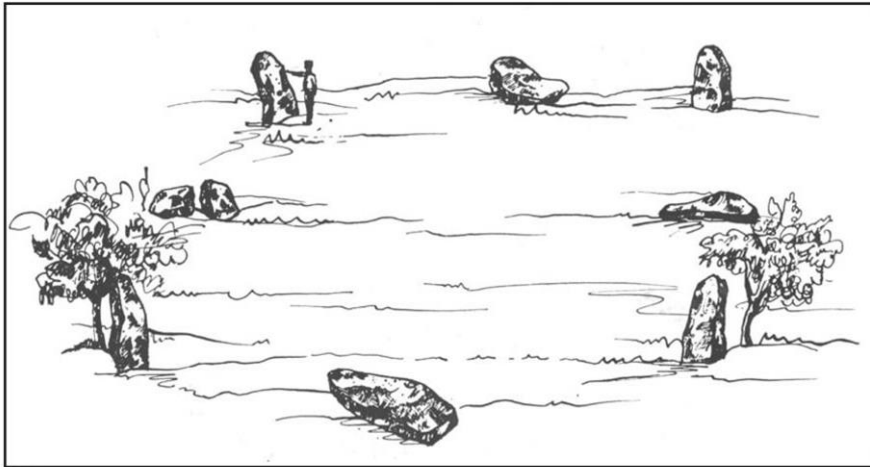

สุจิตต์ วงษ์เทศ

วงตีโก่ อุทัยธานี พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์รูปวงกลม

หินตั้งเป็นวงกลมจาก
บ้านหินตั้ง อ.สูงเนิน
จ.นครราชสีมา (ลาย
เส้นจากหนังสือ สมัย
ก่อนประวัติศาสตร์ใน
ประเทศไทย ของ ชิน
อยู่ดี กรมศิลปากร
พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.
2510)

วงตีโก่ อุทัยธานี พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์รูปวงกลมตามความเชื่อใน
ศาสนาผี ซึ่งมีทั้งอยู่กลางชุมชนและอยู่นอกชุมชน เช่น
ที่สูง ฯลฯ เพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งฝังศพหัวหน้าเผ่าพันธุ์และตระกูลคน
ชั้นนำ ขณะเดียวกันก็ใช้ทำพิธีกรรมเลี้ยงผีและมีการละเล่นประจำ
ปีและประจำฤดูกาล

อุทัยธานี พบวงตีโก่อยู่กลางดงป่าห้วยขาแข้ง โดยมีคอก
เล่าสืบต่อกันมาช้านานนักหนาว่าสมเด็จพระนเรศวรยกทัพผ่านมา
ในดงป่านี้แล้วโปรดให้พักทัพ บรรดาไพร่พลพากันคลายเหนื่อย
เมื่อเย็นแล้วด้วยการตั้งค่ายล้อมวงเล่นชนโก่ตีโก่

วงตีโก่ หรือวงหินตีโก่ เป็นหินตั้งหรือกองหินรูปและขนาด
ต่างๆ จัดวางเรียงเป็นวงกลมตามความเชื่อในศาสนาผี มีเส้นผ่า
ศูนย์กลางของวงขนาดยาวพอสมควรตามต้องการของแต่ละพื้นที่
ทั้งที่ราบและที่สูง

ต่อมาสมัยการค้าโลกเริ่มแรกมีรับวัฒนธรรมอินเดีย ทั้ง
ศาสนาพุทธ-พราหมณ์ และมีการค้า “ของป่า” กว้างขวาง
ทำให้ชุมชนหมู่บ้านมีพัฒนาการเติบโตเป็นเมือง มีการขุดคู
น้ำและคันดินล้อมรอบเป็นขอบเขตศักดิ์สิทธิ์ (แยกจากพื้นที่
ในชีวิตประจำวันของคนชั้นนำ) โดยทำตามประเพณีสืบเนื่อง
ความเชื่อในศาสนาผีดั้งเดิมเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์รูปวงกลม
ปักล้อมด้วยหินตั้งขนาดไล่เลี่ยต่างๆ พบหลักฐานสำคัญคือ
เมืองบึงคอกช้าง อ.สว่างอารมณ์ จ.อุทัยธานี

แหล่งฝังศพชนชั้นนำ

วงตีโก่ อุทัยธานี เป็นพื้นที่พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์รูปวงกลมเพื่อ
ฝังศพของกลุ่มคนบนที่สูงเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว ซึ่งสืบ
เนื่องจากประเพณีในวัฒนธรรมหินตั้งของชุมชนเก่าแก่ดั้งเดิม
ดึกดำบรรพ์หลายพันปี พบทั่วไปในภูมิภาคอุษาคเนย์ (เช่น เมือง
ถันหัว บริเวณอ่าวตังเกี๋ยในเวียดนาม คนตระกูลไท-ไต ใช้หินตั้ง
ปักเป็นวงล้อมหลุมศพ (หนังสือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ใน
ประเทศไทย ของ ชิน อยู่ดี กรมศิลปากร พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.2510 หน้า 82))
รวมทั้งพบในไทย แล้วยังสืบเนื่องประเพณีด้วยการปรับเปลี่ยน
บางอย่างต่างไป แต่ความหมายคงอยู่เกี่ยวกับความตายของคน
ชั้นนำจนถึงสมัยหลังๆ เช่น

“ที่ชาวบ้านเรียกว่า ‘วงตีโก่’ พบไต่ดินเผาสองใบและมิดสี่เหลี่ยม
เมื่อสำรวจภายในไต่ใบแรกพบโครงกระดูกมนุษย์ผู้ใหญ่ซึ่งชาย
และหญิง ส่วนไต่ใบที่สองเป็นโครงกระดูกเด็กในวัยประมาณ 15
ปี การฝังกระดูกในไต่แบบนี้เป็นการนำกระดูกผู้ใหญ่เคลื่อนย้าย
ไปฝังไว้เป็นครั้งที่สอง (secondary adult jar burial) ซึ่งพบใน
ประเทศไทยเป็นครั้งแรก

จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดค้นได้นี้ ทำให้สันนิษฐานได้
ว่าประเพณีการฝังกระดูกในไต่ภายหลังจากที่ได้ฝังศพไว้ที่อื่น
เป็นเวลานานแล้วอาจกระทำกันตั้งแต่สมัยสุโขทัยหรือสมัยกรุง

มติชน สุดสัปดาห์

Matchon Weekend
Circulation: 500,000
Ad Rate: 370

Section: First Section/-

วันที่: ศุกร์ 14 - พุธสัปดาห์ 20 สิงหาคม 2563

ปีที่: 40

ฉบับที่: 2087

หน้า: 77(กลาง)

Col.Inch: 94.84 Ad Value: 35,090.80

PRValue (x3): 105,272.40

ศิลป์: ชาว-ดำ

คอลัมน์: สุจิตต์ วงษ์เทศ: วงศ์โก่ อุทัยธานีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์รูปวงกลม

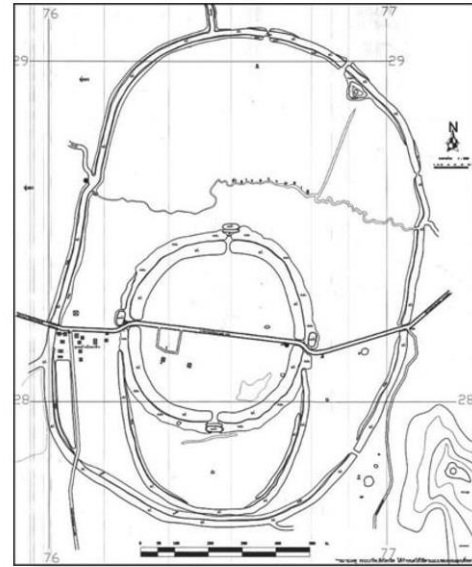
เครือข่ายชาตอนันต์ และสันนิษฐานต่อไปได้ว่าประเพณีการพนันพื้นบ้านของมนุษย์ในประเทศไทยได้เริ่มตั้งแต่ยุคหินใหม่เป็นต้นมา และสืบเนื่องมาถึงสมัยที่มีการฝังในรายงานนี้”

[จากบทความเรื่อง “การตรวจวัดและโครงกระดูกที่อยู่ในไหสองใบ ที่ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี” โดย สุจิตต์ วงษ์เทศ, วัฒนา สุภวัน วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีที่ 13 เล่ม 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) พ.ศ.2524]

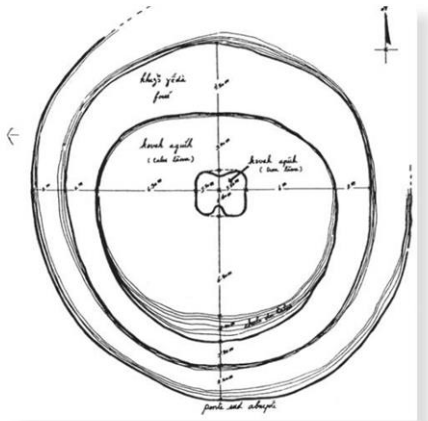
ในไทยนอกจากอุทัยธานี ยังพบหลายแห่งเกี่ยวกับวัฒนธรรมหินตั้งเป็นวงกลม ชิน อยู่ดี (ถึงแก่กรรม) นักปราชญ์ทางโบราณคดีของไทย อดีตข้าราชการประจำกรมศิลปากร บอกไว้ดังนี้ (1.) อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ (2.) อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน (ใกล้ ต.บ่อหลวง) มีคำบอกเล่าว่าเมื่อหัวหน้าล้วยตายจะนำหลักหินมาปัก (ไม่ใช่หลักไม้) ไว้ไม่ไกลจากหลุมศพ (3.) มีกระจาย 2 กลุ่ม บ้านหินตั้ง อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา [จากหนังสือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในไทย พ.ศ.2510 หน้า 82]

พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์รูปวงกลม มี 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ (1.) เนินดินเดี่ยวรูปวงกลม เส้นผ่าศูนย์กลางราว 7-30 เมตร ขุดคูน้ำล้อมรอบ (2.) เนินดินหลายวงเป็นกลุ่มบนยอดเขาที่มีขนาดใหญ่และน้อย (3.) เนินดินรูปวงกลม มีหินตั้งปักรอบ [จาก สุมิตร ปิติพัฒน์ อ่างในบทความเรื่อง “ของหุร ของทายาก จากบนยอดดอย” ของพิพัฒน์ กระแจะจันทร์ พิมพ์อยู่ในหนังสือ ศึกษาลิ่งของ เข้าใจผู้คน คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2560 หน้า 52-71]

หินตั้ง ในศาสนาผี ราว 3,000-2,500 ปีมาแล้ว คือ วัฒนธรรมชาติเป็นก้อน, เป็นแท่ง, เป็นแผ่น ฯลฯ ใช้ปักดินหรือวาง

บ้านเมืองหลังรับศาสนาจากอินเดีย สมัยการค้าโลกเริ่มแรก (ในวัฒนธรรมทวารวดี) หลัง พ.ศ.1000 มีชุดคูน้ำคันดินรูปวงกลมเป็นเขตศักดิ์สิทธิ์ (แยกจากพื้นที่ในชีวิตประจำวัน) เป็นประเพณีที่สืบทอดเนื่องจากความเชื่อในศาสนาผีดั้งเดิม เรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์รูปวงกลม แล้วปักล้อมด้วยหินตั้ง บางแห่งขุดคูน้ำรอบคล้าย “วงศ์โก่” เช่น เมืองศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์, เมืองเสมา จ.นครราชสีมา และเมืองบึงคอกช้าง จ.อุทัยธานี [ภาพแผนผัง (โดยกรมศิลปากร) เมืองบึงคอกช้าง ต.ไผ่เตียว อ.สว่างอารมณ์ จ.อุทัยธานี]

แหล่งฝังศพรูปวงกลม ของพวกลัวะ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ คล้าย “วงศ์โก่” พบทั่วไปตามแนวหุบเขาทางตะวันตก รวมทั้งที่อุทัยธานี

[จากหนังสือ From Lawa to Mon, from Saa' to Thai. Historical and anthropological aspects of Southeast Asian social spaces by Georges Condominas, Published in Australia by the Department of Anthropology, Research School of Pacific Studies, The Australian National University, Canberra, 1990.]

ซ้อนกันเป็นเครื่องหมายบอกเขตเข็ญหรือศักดิ์สิทธิ์ แบ่งแยกพื้นที่เป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. **พื้นที่เข็ญ** หรือพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาผี 2. **พื้นที่ไม่เข็ญ** มีกิจกรรมของชาวบ้านทั่วไป

ครั้งต่อมาหลังรับศาสนาพุทธได้ปรับปรุงหินตั้งเป็น สี่มา ปักรอบโบสถ์และอาคารอื่นๆ ทางพุทธศาสนา แล้วเรียกภายหลังว่า **เสมาหิน**

[ข้อมูลเกี่ยวกับอุทัยธานี ได้รับความกรุณาจากนักศึกษาค้นคว้าชาวอุทัยธานี ส่วนแผนผังเมืองบึงคอกช้าง ได้รับความกรุณาจากเอก สีสยามาศย์ อดีตอธิบดีกรมศิลปากร]